

HISTORICA OLOMUCENSIA
Supplementum I.

Sborník prací historických
XXXIV

KATEDRA HISTORIE

UNIVERZITA PALACKÉHO OLOMOUC

Univerzita Palackého v Olomouci
Olomouc 2014

OBSAH**ČLÁNKY A STUDIE**

- Iva Adámková
Antická ekfrasis a renesanční umění: Ke vztahu mezi textem a obrazem 11
- Jan Bažant
Dante, Raffael, Michelangelo a vila Hvězda v Praze 25
- Erika Brodňanská
Mytologické prvky v epose Valentina Ecchia Vita divi Pauli Eremitae 51
- Petr Čehovský
Recepce antikizujících forem v raně renesanční architektonické sochařství na Moravě 63
- Wilken Engelbrecht
Iason nebo Gedeon jako inspirace pro Řád zlatého rouna? 93
- Michal Habaj
Otázka důvěryhodnosti Hérodota v humanistické Evropě 109
- Tomáš Havelka
Antické prvky v české renesanční postilografii 123
- Ondřej Jakubec
Liviovske historie a ovidiovské poesie v pozdně renesanční výzdobě rožmberské vily Kratochvíle 135
- Jan Janoušek
Renesanční ohlas Apuleiových Metamorfóz 165
- Katarína Karabová
Comitas, veracitas urbanitasque – tri piliere ľudskej komunikácie a ich modifikácia v novolatinskom písomníctve 177

Petr Kindlmann	
<i>Oslavy boha Bakcha v renesanční kultuře</i>	187
Marcel Koman	
<i>Konvergenie a divergenie antickej rímskej a renesančnej drámy</i>	203
Klára Komorová	
<i>Antické diela v súkromnej knižnici biskupa Zachariáša Mošovského (1542–1587)</i>	221
Ivana Koucká	
<i>Tabula Peutingeriana a její osudy od antiky po současnost</i>	237
Adriána Koželová	
<i>Lope De Rueda: Las aceitunas</i>	269
Radka Miltová	
<i>Ovidiový Metamorfózy v renesančním umění v Čechách a na Moravě</i>	281
Barbara Pokorná	
<i>Domus Aurea a renesanční grotesky</i>	291
Irena Radová	
<i>Médeia na prahu novověku – dvě případové studie</i>	305
Lucie Storchová	
<i>Matthaeus Collinus a jeho Specimen studii ac laborum (1557). Excerptové a moralizující čtení antických textů v literárním poli pražské univerzity</i>	315
Jiří Špička	
<i>Lúkiános a italská literatura 15.–16. století</i>	335
Pavel Waisser	
<i>Momenty osudové volby a systémy rovnováhy ve vizuálních programech raného novověku</i>	351

THE AUTHORS AND SUMMARIES

The Authors and Summaries.....	379
--------------------------------	-----

ČLÁNKY A STUDIE

ANTICKÁ EKFRASIS A RENESANČNÍ UMĚNÍ: KE VZTAHU MEZI TEXTEM A OBRAZEM

Iva Adámková

RESUMÉ

Článek se věnuje klasifikaci a počátkům ekfrasis v antickém Řecku, dále seznamuje s některými příklady ekfrasis z řecké a římské literatury. Po představení díla Filostrata Staršího *Eikones*, popisujícího malířskou výzdobu neapolské vily, podává recepci tohoto textu v renesanci, kdy se umění úplného popisu stalo základem paragone mezi antikou a renesancí, uměním literárním a malířským.

Klíčová slova: ekfrasis, Filostratos Starší, *Eikones* (*Imagines*), Camerino d'Alabastro, Alfonso d'Este

SUMMARY

*THE ANCIENT EKFRASIS AND RENAISSANCE ART.
ABOUT THE RELATIONSHIP BETWEEN TEXT AND IMAGE*

The article deals with the classification and birth of ekfrasis in Ancient Greece, then with some examples of ekfrasis from Greek and Roman literature. After the presentation of Philostratus the Elder's *Eikones*, which depicts paintings of a villa in Naples, the article focuses on reflections of this matter in the Renaissance period when the art of "the complete description" became a basic element of paragone between Antiquity and the Renaissance, between the literary Art and painting.

Keywords: ekfrasis, Philostratus the Elder, *Eikones (Imagines)*, Camerino d'Alabastro, Alfonso d'Este

Translated by Mgr. Hana Ferencová

Mgr. Iva Adámková, Ph.D.
Centrum pro práci s patristickými,
středověkými a renesančními texty
Cyrilometodějská teologická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Univerzitní 22
771 11 Olomouc
e-mail: aviavokmada@seznam.cz

Ústav řeckých a latinských studií
Filozofická fakulta
Univerzita Karlova
Celetná 20
116 42 Praha

DANTE, RAFFAEL, MICHELANGELO A VILA HVĚZDA V PRAZE

Jan Bažant

RESUMÉ

Tématem článku jsou ohlasy tvorby předních italských umělců v ikonografii štukových reliéfů na stropěch vily Hvězda v Praze z let 1556–1562. Styl těchto reliéfů sice napodobuje antické vzory, ale řada použitých obrazových typů byla vytvořena až v první polovině 16. století. Tyto reliéfy sice zobrazují antická témata a vypadají „anticky“, ale z detailního rozboru vyplývá, že jejich smysl byl změněn. Tyto významové posuny jsou důležité pro rekonstrukci ideového programu Hvězdy, ale doposud jim nebyla věnována pozornost. Při analýze ikonografie štuků Hvězdy se badatelé věnovali výlučně jejich vazbám na antické římské památky. Klíč k pochopení Hvězdy však není v antickém Římě, ale v tvorbě umělců, kteří jeho dědictví zprostředkovali renesanční Evropě, především v díle Raffaela a Michelangela.

Klíčová slova: renesance, umění, antická mytologie, ctnosti, aktivní a rozjímavý život

SUMMARY

DANTE, RAPHAEL, MICHELANGELO AND VILLA STAR IN PRAGUE

The topic of this article is the reflection of the prominent Italian artists' work in the iconography of stucco reliefs on the ceiling of villa Star in Prague in 1556–1562. Although a style of these reliefs imitates Antique patterns, the majority of them was created in the first half of the sixteen century. In spite of the fact that the reliefs represent Antique themes and look “Antiquely”, the detailed analysis shows that their sense has been transformed. These shifts in the meaning are significant for the reconstruction of the ideological programme of Star, but since now, nobody has paid them the attention. When analysing the iconography of the Star's stucco decoration, scholars primarily aimed at their relations to Ancient Roman monuments. However, the key to the solution of Star does not lie in Ancient Rome, but in the work of the artists who have mediated its heritage to Renaissance Europe, especially through the work of Raffaello and Michelangelo.

Keywords: Renaissance, art, classical mythology, virtues, active and contemplative life

Translated by Mgr. Hana Ferencová

prof. PhDr. Jan Bažant, CSc.
Filosofický ústav
Akademie věd České republiky
Na Florenci 3
110 00 Praha 1
e-mail: bazant@ics.cas.cz

MYTOLOGICKÉ PRVKY V EPOSE VALENTÍNA ECCHIA *VITA DIVI PAULI EREMITAE*

Erika Brodňanská

RESUMÉ

K samozrejmej výbave humanistickej poézie patria odkazy na mytológiu antiky. V krátkom epose *Vita divi Pauli Eremitae* humanistického vzdelan- ca Valentína Ecchia plnia zdanlivo funkciu konvenčných symbolov, väčšina z nich je však nositeľom osobitého významu (napr. boh Apollón – Foibos je v epose spomenutý viackrát, zakaždým s rozdielnou konotáciou, ako symbol svetla, poznania, čistoty). Použité teonymá, hydronymá a toponymá, anto- nomázia a metafory slúžia v básni ako doklad autorovej učenosti, posilňujú poetiku textu, zároveň kódujú jeho skrytú vrstvu. Jej odkrytím sa pred po- učeným recipientom otvára svet antiky a text nadobúda väčšiu hĺbku, pričom Ecchius deklaruje návrat k antickým vzorom a antickej kultúre v duchu sta- rokresťanských autorov.

Kľúčové slová: Valentín Ecchius, Pavol Eremita, epos, mytológia, symbol

SUMMARY

*MYTHOLOGICAL ELEMENTS IN THE EPIC OF VALENTINUS ECCHIUS
VITA DIVI PAULI EREMITAE*

The humanistic poetry is always connected with allusions to the Antique mythology. In the short epic *Vita divi Pauli Eremitae* of the humanistic scholar Valentinus Ecchius it falsely plays a role of conventional symbols, however the majority of them is a bearer of an original meaning (e.g. the god Apollo – Phoebe is mentioned in the epos repeatedly, but every time in a different connotation such as a symbol of light, knowledge, virtue). Theonyms, hydronyms and toponyms, antonomasia and metaphors used in the poem, serves as a proof of author's erudition, strengthens the poetics of the text and at the same time codes its hidden sense. Their revealing helps a knowledgeable recipient to open the Antique world and the writing gains a deeper significance. Ecchius proclaims the return to Antique examples and the Antique culture in a spirit of ancient Christian writers.

Keywords: Valentin Ecchius, Paul Eremita, epic, mythology, figure

Translated by Mgr. Hana Ferencová

Mgr. Erika Brodňanská, Ph.D.
Inštitút romanistiky
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita
Ul. 17. novembra 1
080 01 Prešov
e-mail: erika.brodnanska@unipo.sk

RECEPCE ANTIKIZUJÍCÍCH FOREM V RANĚ RENESANČNÍ ARCHITEKTONICKÉ SKULPTUŘE NA MORAVĚ*

Petr Čehovský

RESUMÉ

Recepce antikizujících forem, které byly základem pro raně renesanční architektonickou skulpturu (cca 1490–1550), se objevila na Moravě v rámci střední Evropy záhy, již v devadesátých letech 15. století. To bylo ovlivněno politickým propojením Moravy s Uhrami, kde tamní panovník Matyáš Korvín renesanční umění v mnoha svých zakázkách podporoval. Inkunábulem raně renesančního umění byla výzdoba tovačovského zámku z doby okolo roku 1492, vytvořená pro tehdejšího moravského hejtmana, Ctibora Tovačovského z Cimburka. Ve stejné době se renesanční architektonické skulptury objevují i na zámku v Moravské Třebové, objednané Ladislavem Černoorským z Boskovic, který podporoval humanisty.

Analýza vybraných architektonických skulptur ukazuje, že výtvarný styl moravské rané renesance nebyl náhodný a náhodné nebylo ani časté spojení gotického a renesančního stylu do tzv. stylu smíšeného, který byl v této době pro výtvarné umění ve střední Evropě typický. Autor studie se na vybraných příkladech z regionu Olomoucka a moravského Podyjí snaží ukázat, jak osobnost objednavatele, resp. politické, humanistické či jiné aspekty ovlivnily podobu raně renesanční architektonické skulptury na Moravě.

Klíčová slova: renesance, architektura, skulptura, Morava, kamenosochařství

SUMMARY

THE RECEPTION OF ANTIQUE-STYLE FORMS IN EARLY MODERN ARCHITECTURAL SCULPTURE IN MORAVIA

The reception of Antique-style forms, which were the ground of early Renaissance architectural sculpture (ca. 1490–1550), appeared in Moravia within Central Europe soon in 1490s. It was influenced by the political connection of Moravia and Hungary where the local king Matthias Corvinus supported Renaissance art through his various orders. The first appearance of early Renaissance art was a decoration of Tovačov Castle around the year 1492 that was created for the Moravian Hetman of that time, Ctibor Tovačovský of Cimburk. At the same time, Renaissance architectural sculptures also appeared in the castle in Moravská Třebová, where they were ordered by Ladislav Černožský of Boskovice, who supported humanists.

The analysis of selected architectural sculptures shows that a style of Moravian early Renaissance art was not accidental as well as a frequent connection of the Gothic and Renaissance style into a so-called mixed style, which was typical for art in Central Europe in this period. The author of the paper tries to demonstrate a personality of a patron, respectively political, humanistic or other aspects, which influenced forms of early Renaissance architectural sculptures in Moravia on chosen examples from regions of Olomouc and Moravské Podyjí.

Keywords: Renaissance, architecture, sculpture, Moravia, stone carving

Translated by Mgr. Hana Ferencová

Mgr. Petr Čehovský, Ph.D.
Katedra dějin umění
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 10
771 80 Olomouc
e-mail: petr.cehovsky@upol.cz

IASON NEBO GEDEON JAKO INSPIRACE PRO ŘÁD ZLATÉHO ROUNA?

Wilken Engelbrecht

RESUMÉ

Když Filip Dobrý, vévoda burgundský, založil v roce 1430 u příležitosti své třetí svatby s Izabelou Portugalskou Řád zlatého rouna, nepodal vysvětlení, proč si vybral právě téma zlatého rouna. Rod burgundských vévodů měl Argonauty rád a oni tak pravděpodobně s nimi spojili svůj původ. Při vyhlášení prvních stanov v roce 1431 však biskup Jehan Germain, první kancléř Řádu, spojil řádový klenot spíše s rounem biblického soudce Gedeona. Z kroniky burgundského kronikáře Oliviera de la Marche víme, že to udělal svévolně, aniž to konzultoval s vévodou. Druhý kancléř Vilém Fillastre ml. se pak snažil sladit obě existující interpretace dohromady. V článku se předkládá náhled pozadí obou interpretací.

Klíčová slova: Zlaté rouno, Filip Dobrý, Burgundsko, řád, Jehan Germain, Petrus Berchorius, Ovide moralisé, komentáře

SUMMARY

JASON OR GEDEON AS INSPIRATION FOR THE GOLDEN FLEECE?

When Philip the Good, Duke of Burgundy, established the Order of the Golden Fleece at the occasion of his third marriage with Princess Isabella of Portugal in 1430, he gave no explanation why he chose this theme. However, the Burgundian dynasty loved the theme of the Argonauts. At the occasion of the proclamation of the Statutes of the Order in 1431, however, the first Chancellor of the Order, bishop Jehan Germain, identified the fleece with the fleece of the biblical judge Gideon (*Judges* 6, 37). From the chronicle of the Burgundian writer Olivier de la Marche we know that this was his own interpretation. The article discusses the background of both interpretations and points toward how both interpretations emerged.

Keywords: the Order of the Golden Fleece, Philip the Good, Burgundy, order, Jehan Germain, Petrus Berchorius, Ovide moralisé, commentary

Prof. dr. Wilken Engelbrecht
Katedra nederlandistiky
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 10
771 80 Olomouc
e-mail: wilken.engelbrecht@upol.cz

OTÁZKA DŮVĚRYHODNOSTI HÉRODOTA V HUMANISTICKÉ EVROPĚ

Michal Habaj

RESUMÉ

Řecká antika se v období renesance opět a nesmírně živě objevila na západě, tedy i mimo Byzanc. Spolu s jinými díly se na západ opět vrátil Hérodotos. Jaké bylo jeho přijetí mezi humanisty, co v něm hrálo roli? Tak se dají shrnout základní otázky předložené studie. Výzkum v dílech vícero humanistů nás přivedl k závěru, že v samotném humanismu bylo Hérodotovo dílo přijato skoro všeobecně kladně. Zdálo by se přitom, že množství jeho obran, které se v tomto období objevily, svědčí o veliké dobové kritice. Apologie však nebyly projevem učenecké rozpravy mezi humanisty, ale vnitřní reakcí na antickou kritiku, prohlašující Hérodota za lháře. Při obraně Hérodotovy důvěryhodnosti vůči této tradici využili humanisté několik forem. Hérodota nezřídka prohlašovali za pravdivého historika již a priori, jenom na základě respektu k jeho jménu. Postupovali však i jinak, s využitím náboženských, kulturních či uměleckých argumentů.

Klíčová slova: renesance, recepcce, antická literatura, Hérodotos, pohanství

SUMMARY

THE QUESTION OF THE HERODOTUS' AUTHENTICITY IN HUMANISTIC EUROPE

During the Renaissance period Greek Antiquity emerged again and enormously vividly in the West, and so off Byzantium. Along with other pieces of work, Herodotus returned to the West once more. What was his acceptance among humanists, what played an important role? The essential questions of this paper may be summarized in that way. The research of various humanists' work has showed that Herodotus' work was positively accepted during Humanism in general. However, it seemed to be that the number of his defences, which emerged in that era, demonstrates the huge period critique. Apologies have not been the manifest of a scholarly dispute among humanists, but the internal reaction against the Antiquity critique declared Herodotus to be a liar. Humanists used several ways when defending Herodotus' authenticity against that tradition. They often designated him to be a true historian a priori only on the basis of the respect toward his name. Nevertheless, they also proceeded in a different manner with the utilization of religious, cultural or artistic arguments.

Keywords: Renaissance, reception, classical literature, Herodotus, paganism

Translated by Mgr. Hana Ferencová

Mgr. Michal Habaj, Ph.D.
Katedra histórie
Filozofická fakulta
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnavě
Nám. J. Herdu 2
917 01 Trnava
e-mail: michal.habaj33@gmail.com

ANTICKÉ PRVKY V ČESKÉ RENESANČNÍ POSTILOGRAFII*Tomáš Havelka***RESUMÉ**

Příspěvek se zabývá reflexí antických exempel a citací v konfesijně členité renesanční postilografii. Užívání antických vsuvek jednak reflektovalo dobový humanistický příklon k hledání odpovědí a paralel v moudrosti antických autorit, jednak muselo akceptovat konfesijní požadavky na čistotu Božího slova. Ve zkoumaném vzorku původních domácích postil je zřetelné akceptování příkazu vynechat antické profánní vsuvky jak u Jednoty bratrské (postily Jana Kapity a Ondřeje Štefana), tak u katolíka Tomáše Bavorovského. Naproti tomu melanchthonská akceptace antického odkazu se projevila bohatým užitím antických pasáží v luteránsky orientovaných postilách Jana Achilla Berounského a Martina Philadelpha Zámrského.

Klíčová slova: postilografie, postily, konfese, 16. století, citování antických pasáží

SUMMARY

TRACES OF ANTIQUITY IN CZECH RENAISSANCE POSTILOGRAPHY

The article deals with a reflection of ancient Greek and Roman exempla and quotations in renaissance postils of main Czech denominations. The using of the ancient passages was influenced by two contradictory impacts: on one hand, there was the humanistic inclination to the ancient culture and its heritage and on other hand, prescriptions for composition of sermons and its theological and catechetic clarity. Two differential tendencies may be found: postils written by members of Unitas fratrum (Jan Kapita and Ondřej Štefan) as well as the Roman Catholic Tomáš Bavorovský accepted sacral prescriptions and omitted nearly all ancient passages. On the contrary, two preachers educated by Melancton in Wittenberg, Jan Achilles Berounský and Martin Philadelphus Zámrský, used a very large amount of various quotations and other reflections of the Greek and Roman ancient inheritance.

Keywords: postilography, postils, denominations, 16th Century, quotations of ancient passages

Translated by Mgr. Hana Ferencová

Mgr. Tomáš Havelka, Ph.D.
Oddělení pro studium a edici díla
Jana Amose Komenského
Filozofický ústav
Akademie věd České republiky
Jilská 1
110 00 Praha 1
e-mail: havelka@lorien.site.cas.cz

LIVIOVSKÉ HISTORIE A OVIDIOVSKÉ POESIE V POZDNĚ RENESANČNÍ VÝZDOBĚ ROŽMBERSKÉ VILY KRATOCHVÍLE

Ondřej Jakubec

RESUMÉ

Rožmberská lovecká vila Kratochvíle u Netolic vznikala po roce 1582/1583 pro nejvýznamnějšího představitele české stavovské obce, nejvyššího purkrabího Viléma z Rožmberka. Autorem projektu byl Baldassar Maggi z Arogna, nacházejícím se na italsko-švýcarském pomezí, v ticinském kraji. K dokončení a výzdobě – malířské (Georg Widman z Brunšviku) a štukové (Antonio da Melano, lokalita nedaleko Arogna) pak docházelo před a kolem roku 1590. Oživení dění při Kratochvíli v této době snad souviselo s dalším sňatkem Viléma s Polyxenou z Pernštejna v roce 1587, který pro stárnoucího velmože představoval poslední možnost k zajištění rodové posloupnosti. Tento motiv zdůrazňuji úmyslně, neboť se jeví, že struktura výzdoby se obrací zejména k osobě manželky a její plodnosti, pro kterou Kratochvíli můžeme „číst“ nejen jako loveckou vilu, ale i jako osobitou „nupciální architekturu“. Samotný typ Kratochvíle jako venkovského příležitostného sídla přitom vyvolává nejednu otázku, jak ji z hlediska architektonické typologie definovat. Její forma, z hlediska středoevropského prostoru asi nejbližší Neugebäude Maxmiliána II. a Rudolfa II. u Vídně, se z hlediska stavební úlohy pohybuje někde mezi konceptem „utilitární“ lovecké vily, stavby v duchu *architectura recreationis* či *maison de plaisance*, až po bytostně reprezentační funkce této „vedlejší rezidence“.

Struktura výzdoby Kratochvíle je příznačně rozdělena do dvou zón – v přízemí, otevřeném do okolní zahrady, obory a vodního kanálu obklopujícího vilu, se nacházejí lovecké, zvířecí a přírodní a také mytologické výjevy. Ukazují například pastorální božstva (Autumna, Cyparisse a Vertumna), ale čerpají i z Ovidiových proměn (Jupiter dvořící se Ió, Pán a Sýrinx, Zrození Adónida, Apollón a Dafné, scéna ze Stříbrného věku a Apollón zabíjející Pýthóna). Oproti tomu výzdoba patra ukazuje výtvarně i tematicky odlišný svět. Dominují zde totiž „antiquitischen Historien“, o kterých se zmiňoval návrh malíře Georga Widmana z roku 1589, čerpající z biblických příběhů (Samsonova historie), ale zejména z *Ab urbe condita* Tita Livia. Množství výjevů i sama technika bílého štuku *all'antica* je naprosto výjimečná, a to i v širším středoevropském kontextu.

Motivace volby liviovských příběhů odpovídala recepci tohoto autora v raném novověku, respektive již od 14. století. Liviova idealizovaná představa dějiny starého Říma byla založena na prezentaci morálních exempli virtutis, ale i odstrašujících příkladů lidských neřestí a nectností. Právě tato významová rovina dominuje i v Kratochvíli, kde se vztahuje ke konstruované identitě Viléma z Rožmberka jako ideálního dobrého vladaře. Tento koncept „rožmberské etiky“ však zasahuje i do apartmánů jeho ženy Polyxeny, která je s tímto světem patriarchální autority konfrontována a navíc se jí zde dostávalo i dalších vizuálních stimulů. Ty se vztahovaly, jako v podobě Lukrécie, ke vzorům životních norem, jimiž by se měla řídit, ale obsahují i řadu motivů vztahujících se k síle přírody a vůbec ideji fertility. Ta rezonuje i v celém ovidiovsko-poetickém a přírodním charakteru vily a zejména ve výzdobě přízemí. Takováto manželská symbolika může reflektovat nejpálčivější problém rožmberského domu té doby – stále chybějícího dědice, který by zachoval rodovou kontinuitu. Polyxena byla pro stárnoucího Viléma z Rožmberka poslední nadějí a je tak možné, že celý projekt vily Kratochvíle a její výzdoby ve svém lovecko-přírodním charakteru vily reflektuje i roli novomanželského sídla souvisejícího s ne nepodstatným aspektem přírodní plodivosti.

Klíčová slova: vila Kratochvíle, raně novověká residence, renesance, Livius, Ovidius, ikonografický program

SUMMARY

*LIVY'S HISTORIAE AND OVID'S POESIAE
IN LATE RENAISSANCE DECORATION OF ROSENBERG VILLA KRATOCHVÍLE*

The Rosenberg hunting villa Kratochvíle near Netolice was originated after 1582/1583 for the most significant representative of the Czech estates, the High Burgrave William of Rosenberg. The author of a project was Baldassar Maggi of Arogno, the area situated on Italian-Swiss borders, in the region of Ticino. The finishing of painted (Georg Widman of Brunšvik) and stucco (Antonio da Melano, a locality near Arogno) decorations took place before and around the year 1590. Kratochvíle started to breathe new life in this period which was most likely connected with another marriage of William with Polyxena of Pernstein in 1587; it meant the last chance for the ageing man to secure the family succession. I purposely emphasize this motif because it looks that a structure of decorations predominantly refers to the personality of the wife and her fertility, for who Kratochvíle may be “read” not only as a hunting villa but also as a distinctive “nuptial architecture”. Nevertheless, Kratochvíle itself as an occasional country residence arises many a question, how to define it from the point of view of the architectural typology. In terms of the Central European area, its form is probably the closest to Neugebäude of Maximilian II and Rudolf II near Vienna; from the point of view of building operations, it varies somewhere between a concept of a “utilitarian” hunting villa, a building in a spirit of architectura recreationis or maison de plaisance, and a representative occasional mansion.

The structure of Kratochvíle decorations is characteristically divided in two areas; on the ground floor, opened into a surrounding garden, a game preserve and a canal around a villa, there may be found hunting, animal, natural as well as mythological scenes. They show for instance pastoral deities (Autumnus, Cyparisse and Vertumnus) and draw from Ovid's *Metamorphoses* (Jupiter gallating Io, Pan and Syrinx, the birth of Adonis, Apollo and Daphne, a scene from Silver age and Apollo killing Python). On the contrary, the decoration of the first floor represents the artistically and thematically different world. It is dominated by “antiquitetischen Historien”, mentioned by a draft of the painter Georg Widman from the year 1589, which draw inspiration from biblical stories (the history of Samson) and especially from *Ab urbe condita* by Titus Livy. A number of scenes and a technique of white stucco all'antica is completely exceptional also in the broader Central European context. The motivation for selecting Livy's stories corresponded to a reception of this author in early modern period, respectively since the 14th century.

Livy's idealized idea of the history of Ancient Rome was based on the presentation of moral exempli virtutis and also deterrent examples of human vices and frailties. Precisely this layer of meaning prevails in Kratochvíle, where it is related to the constructed identity of William of Rosenberg such as an ideal and good ruler. However, this concept of "Rosenberg ethics" interferes in apartments of his wife Polyxena, who is confronted with this world of patriarchal authority and moreover, she received another visual impulses there. They were related like in a figure of Lucrecia to patterns of norms of life, which she ought to follow, but also content a range of motifs connected with the power of nature and the idea of fertility. It appears in the whole Ovid poetic and natural character of the villa and predominantly its downstairs decoration. Such a marriage symbolism may reflect the thorniest problem of Rosenbergs family at that times – a still missing heir, who would continue the lineage. Polyxena represents the last chance for the ageing William of Rosenberg so that it is possible that the whole project of the villa Kratochvíle and its decoration in a hunting-natural style also mirrors a role of a married couple residence connected with the essential aspect of fertility and fecundity of nature.

Keywords: Villa Kratochvíle, early modern residence, Renaissance, Livy, Ovid, iconographical programme

Translated by Mgr. Hana Ferencová

Mgr. Ondřej Jakubec, Ph.D.
Seminář dějin umění
Filozofická fakulta
Masarykova univerzita
Arna Nováka 1
602 00 Brno
jakubec@mail.muni.cz

RENEŠANČNÍ OHLAS APULEIOVÝCH METAMORFÓZ

Jan Janoušek

RESUMÉ

Studie se zabývá druhým životem Apuleiova díla, obzvláště jeho *Metamorfóz*, v období renesance. Sleduje, jak byl autor alegoricky vykládán různými autory od pozdní antiky (Martianus Capella, Fulgentius) až po autory renesanční (Beroaldo, Boccaccio). Zvláštní pozornost je věnována komentáři prvního z uvedených autorů, jeho metodám, přínosu a originalitě. Petrarkův vklad do apuleiovských tradic spočívá jednak v jeho komentářích k latinskému textu, jednak v jeho recepci Apuleiova stylu, jak se jeví i v parafrázi jednoho z míst *Proměn* v jeho dopisech. Boccaccio přináší vedle alegorického výkladu pohádky o Amorovi a Psýché také tvůrčí obměnu dvou Apuleiových novel z deváté knihy *Metamorfóz* ve svém *Dekameronu*. Jeho přístup není překladatelský, ale autorský, přináší signifikantní změny vzhledem k originálnímu textu. Renesance předznamenala hlavní novověké přístupy k Apuleiovu dílu: alegorický či symbolický výklad, kritiku a rozbor jeho stylu a otevřela diskusi o jeho literárních kvalitách.

Klíčová slova: renesance, antika, text, alegorie, interpretace

SUMMARY

THE RENAISSANCE RECEPTION OF THE APULEIUS' METAMORPHOSES

The article deals with the “second life” of Apuleius’ *Metamorphoses* in the Renaissance period. The attention is paid to the allegorical interpretation of the tale of Cupid and Psyche from ancient authors (Fulgentius, Martianus Capella) till Renaissance (Beroaldo, Boccaccio), Beroaldo’s Commentary to the *Metamorphoses* and Boccaccio’s transformation of Apuleius’ novels from the book X to his *Decameron*. The Renaissance period established all the main approaches to the Apuleius as we can meet in our present day: the allegorical and symbolic explanation and the evaluation of his literary style. It also opened a discussion about his literary qualities and cultural signification.

Keywords: Renaissance, antiquity, text, allegory, interpretation

PhDr. Jan Janoušek, Ph.D.
Katedra klasické filologie
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Na Hradě 5
771 80 Olomouc
e-mail: jan.janousek@upol.cz

COMITAS, VERACITAS URBANITASQUE – TRI PILIERE ĽUDSKEJ KOMUNIKÁCIE A ICH MODIFIKÁCIA V NOVOLATINSKOM PÍ SOMNÍCTVE

Katarína Karabová

RESUMÉ

Cieľom príspevku je pojednanie o troch homiletických cnostiach: comitas (láskavosti), veracitas (pravdovravnosti) a urbanitas (duchaplnosti). V prvej časti autorka zameriava svoj pohľad na definíciu týchto pojmov u starovekých autorov a v stredoveku, aby si následne mohla detailnejšie všimnúť, ako boli pertraktované pojmy vnímané v novolatinskom písomníctve. Okrem starovekých autorít pri špecifikácii využíva i mladšie spisy zaoberajúce sa danou problematikou. Hlbšej analýze je podrobená najmä etická rozprava z roku 1642 pojednávajúca práve o troch zmiených cnostiach v ľudskej komunikácii.

Kľúčové slová: rečnícke cnosti, novolatinské písomníctvo, etická dišputa

SUMMARY

COMITAS, VERACITAS, URBANITASQUE – THREE PILLARS OF HUMAN COMMUNICATION AND THEIR MODIFICATION IN NEO-LATIN LITERATURE

The aim of this paper is to deal with three homiletic virtues – comitas (kindness), veracitas (truthfulness) and urbanitas (ingenuity). In the first part, the author aims at a definition of these terms at Ancient writers and in the Middle Ages to be able to specify in a detail how discussed terms were perceived in neo-Latin literature. Except for Ancient authorities, she also uses younger writings that are focused on this matter. A deeper analysis is applied for the ethical disputation from 1642 that concerns itself with three mentioned virtues in human communication.

Keywords: rhetorical virtues, neo-Latin literature, ethical disputation

Translated by Mgr. Hana Ferencová

Mgr. Katarína Karabová, Ph.D.
Katedra klasických jazykov
Filozofická fakulta
Trnavská univerzita
Hornopotočná 23
918 43 Trnava
e-mail: katarina.karabova@truni.sk

OSLAVY BOHA BAKCHA V RENESANČNÍ KULTUŘE

Petr Kindlmann

RESUMÉ

Bakchus byl doložen v řadě písemných, literárních a hmotných pramenů. Už v renesanci pronikl do života všech vrstev společnosti. Původně řecký bůh plodnosti byl vnímán zejména jako král všech opilců. Největší pozornosti se mu dostalo v lidové kultuře, kde vedl masopustní průvody.

Klíčová slova: Bakchus, Bakchanálie, Dionýsos, bůh vína, lidová kultura, renesance, Čechy, festivity, přípitky, pijácké písně, římská mytologie, řecká mytologie, Venuše, Ceres, Masopust, grobiánská literatura

SUMMARY

FESTIVITIES OF BACCHUS IN RENAISSANCE CULTURE

Bacchus has been substantiated with a range of written, literary and material sources. As early as in the Renaissance period he spread into the life of all social classes. Originally a Greek god of fertility was perceived such as a king of all drunkards. He attracted the most attention in folk culture where he led carnival processions.

Keywords: Bacchus, Bacchanalia, Dionysus, god of wine, folk culture, Renaissance, Bohemia, festivities, toasts, drinking songs, Roman mythology, Greek mythology, Venus, Ceres, Carnival, caddish literature

Translated by Mgr. Hana Ferencová

Mgr. Petr Kindlmann
Národní památkový ústav
Valdštejnské náměstí 3
118 01 Praha 1
e-mail: thepetr@gmail.com

KONVERGENCIE A DIVERGENCIE ANTICKEJ RÍMSKEJ A RENESANČNEJ DRÁMY

Marcel Koman

RESUMÉ

Štúdia je zameraná na komparáciu antickej rímskej komédie palliaty a renesančnej commedie erudity. Po vymedzení charakteristík, autorov a umeleckých i mimoumeleckých noriem sa tieto závery aplikujú na jeden príklad z oboch typov komédií. V prípade palliaty pôjde o *Aululariu* od Plauta, kým eruditu bude reprezentovať Ariostova *La Cassaria*. Na základe uvedených príkladov sa bude dokazovať, že napriek rozdielom v otázke postavenia autora, cieľového diváka či divadelného prostredia, oba typy komédie potvrdzujú dobovú sociálnu štruktúru spoločnosti. Za pomoci toho, ako opísal fungovanie a sociálnu rolu pána, otroka a ženy Aristoteles v *Etike Nikomachovej*, sa bude skúmať, či aj autori spomínaných typov komédií potvrdzujú alebo vyvracajú Aristotelove názory.

Kľúčové slová: Ariosto, commedia erudita, Plautus, palliata, komédia, renesancia, antika, *Aulularia*, *La Cassaria*, komparácia

SUMMARY

CONVERGENCE AND DIVERGENCE OF ANCIENT ROMAN AND RENAISSANCE DRAMA

A study deals with a comparison of Ancient Roman comedy *palliata* and Renaissance *commedia erudita*. After stating terms, authors and artistic or non-artistic rules, these conclusions are applied to one example of both types of comedies. In the case of *palliata*, *Aulularia* by Plautus will be discussed and *erudita* will be represented by *La Cassaria* by Ariosto. On the basis of given examples, it will be demonstrated that in spite of differences in author's status, target theatre audience or theatre surroundings, both types of comedies confirm period social structure in society. According to Aristotle's description of a social role of a master, a slave and a woman in his *Nicomachean Ethics*, it will be examined whether writers of both discussed types of comedies accept or disprove Aristotle's opinions.

Keywords: Ariosto, Renaissance comedy, Plautus, Ancient comedy, *Aulularia*, *La Cassaria*, *Commedia erudita*, *palliata*

Translated by Mgr. Hana Ferencová

Mgr. Marcel Koman
Centrum filologicko-areálových studií
Ústav slavistiky
Filozofická fakulta
Masarykova univerzita
Arne Nováka 1
602 00 Brno
e-mail: koman@mail.muni.cz

ANTICKÉ DIELA V SÚKROMNEJ KNIŽNICI BISKUPA ZACHARIÁŠA MOŠOVSKÉHO (1542–1587)¹

Klára Komorová

RESUMÉ

Autorka sa v príspevku venuje predstaveniu diel antickej literatúry v súkromnej knižnici biskupa Zachariáša Mošovského (1542–1587). Zachariáš Mošovský patril v 16. storočí k významným predstaviteľom cirkevného života v Uhorsku a bol známym bibliofilom. Počas svojho života zozbieral vyše 900-zväzkovú knižnicu, v ktorej boli viaceré kódexy, inkunábuly a vzácne tlače 16. storočia. V úvode príspevku autorka analyzovala priebeh rekonštrukcie knižnice, pretože knihy z knižnice dedičskými konaniami sa rozptýlili do viacerých domácich i zahraničných knižníc. Výsledný produkt heuristiky predstavuje monografia autorky. V knižnici sa nachádzali mnohé diela antických autorov a v príspevku je podaná analýza fondu knižnice so zreteľom na zastúpenie týchto prác s odvolávaním sa na zápisy v pozostalostnom súpise knižnice. V závere príspevku je prezentácia aj prác autorov kresťanského staroveku, ktoré analogicky patria do antickej spisby.

Kľúčové slová: Knižnice historické, súkromná knižnica nitrianskeho biskupa Zachariáša Mošovského, rekonštrukcia knižnice, recepcia diel antických autorov v knižnici, zastúpenie diel spisovateľov kresťanského staroveku, predstavenie diel antických spisovateľov a ich porovnanie s pozostalostným súpisom knižnice

SUMMARY

ANCIENT BOOKS IN THE PRIVATE LIBRARY OF THE BISHOP ZACHARIÁŠ MOŠOVSKÝ (1542–1587)

The author of this paper focuses on a presentation of Ancient books in the private library of the bishop Zachariáš Mošovský (1542–1587). Zachariáš Mošovský belonged to prominent personalities of the religious life in Hungary in the 16th century and was a known bibliophile. During his life, he collected up to 900 titles into his library, where were various codices, incunables and rare prints of the 16th century. In the opening part, the author analysed a story of a library's reconstruction because books have been scattered into many domestic and foreign libraries due to heritage proceedings. The result of this heuristic work is presented by a monograph of this author. A lot of books of Ancient writers appeared in this library and this paper deals with the analysis of library's fund in accordance to the existence of these writings with the reference to records in the inheritance inventory of the library. The conclusion of this study also includes writers of Christian Ancient times who analogically belong to Ancient literature.

Keywords: Historical libraries, the private library of the bishop of Nitra Zachariáš Mošovský, a library's reconstruction, a reception of books of Ancient writers in the library, a representation of books of writers of Christian Ancient times, a presentation of books of Ancient writers and their comparison with the inheritance inventory of the library

Translated by Mgr. Hana Ferencová

PhDr. Klára Komorová, Ph.D.
Kolónia Hviezda 67
036 08 Martin
e-mail: klariska10@azet.sk

TABULA PEUTINGERIANA A JEJÍ OSUDY OD ANTIKY PO SOUČASNOST

Ivana Koucká

RESUMÉ

Unikátní mapa světa, Tabula Peutingeriana, dostala své pojmenování podle německého humanisty Konrada Peutingera, do jehož vlastnictví se dostala v roce 1508. Článek se nejprve věnuje základní charakteristice mapy a době vzniku a příčinám zhotovení jejího antického originálu. Podle odlišných názorů jednotlivých badatelů (O. A. W. Dilke, R. J. A. Talbert, B. Salway, E. Weber) vznikl v rozmezí 4.–5. století buď z praktických důvodů jako pomůcka pro cestující (O. A. W. Dilke, K. Brodersen), nebo byl veřejně vystaven a sloužil k propandistickým cílům Říma (R. J. A. Talbert). Přesnější období vzniku mapy nelze stanovit, neboť se na ní objevují chronologicky od sebe vzdálené údaje.

Následující část příspěvku se zabývá středověkou kopií antické předlohy, která je zpravidla datována na základě paleografických rozborů Tabula Peutingeriana do doby okolo roku 1200. Zabývají se jí především R. J. A. Talbert, P. Gautier-Dalché a E. Albu. Protože se na ní objevují názvy středověkých regionů Francia, Suevia a Alemannia a také pojmenování lesa *silua Marciana*, byla zhotovena nejspíše v regionu dnešního jihozápadního Německa a německy mluvícího Švýcarska. R. J. A. Talbert a P. Gautier-Dalché předpokládají ještě karolínskou fázi v transmisi původního antického originálu, zatímco E. Albu se domnívá, že předloha Tabula Peutingeriana vůbec nevznikla v antice, ale až v době karolínské renesance. Jako nejpravděpodobnější kandidát pro zkopírování či transmisi mapy se jeví skriptorium kláštera v Reichenau.

Další část článku se věnuje osudům mapy poté, co se jejím prvním doloženým vlastníkem stal na začátku 16. století Konrad Celtis, který ji ve své závěti odkázal Konradu Peutingerovi. Oba tyto významní němečtí humanisté se stejně jako Beatus Rhenanus snažili mapu využít především ke studiu slavné minulosti Germánů. I z tohoto důvodu ji bylo třeba vydat a zároveň ji tak zpřístupnit širšímu okruhu badatelů. O první celkové vydání mapy se zasloužil v roce 1598 Marcus Welser. Prvním novodobým vědcem kriticky studujícím Tabula Peutingerina se stal Konrad Miller, jehož edice z roku 1916 je stále ceněna. Vydání digitálního obsahu mapy připravoval od konce 20. let R. J. A. Talbert.

Od roku 1738 je mapa součástí dvorské knihovny, dnešní Österreichis-

che Nationalbibliothek, Wien. Ve sbírce tamních rukopisů je katalogizovaná jako *Codex Vindobonensis 324*. V roce 1863 byla pro lepší uchování rozdělena do 11 segmentů. Původně jich však měla 12, neboť v době kopírování ve středověku již neexistovala první sekce na jejím levém konci.

Klíčová slova: Tabula Peutingeriana, mapy, geografie

SUMMARY

TABULA PEUTINGERIANA AND ITS HISTORY FROM ANTIQUITY TO THE PRESENT

A unique map of the world, Tabula Peutingeriana, is called after the German humanist Konrad Peutinger, who became its owner in 1508. The article firstly focuses on basic characteristics of the map, a date of its origin and causes of making the Ancient original. According to different views of various scholars (O. A. W. Dilke, R. J. A. Talbert, B. Salway, E. Weber), it came into existence in the period of the 4th–5th century either from practical reasons such as a tool for travellers (O. A. W. Dilke, K. Brodersen) or it was publicly displayed and served for propagandistic goals of Rome (R. J. A. Talbert). It is impossible to trace more accurate time of its creation because chronologically distinct dates appear there.

The following part of the study deals with a medieval copy of the Ancient original, which is usually dated around the year 1200 on the basis of paleographic analysis of Tabula Peutingeriana. Especially R. J. A. Talbert, P. Gautier-Dalché and E. Albu concern themselves with it. As names of medieval regions Francia, Suevia and Alemannia and also a name of forrest *silua Marciana* are present there, it was probably made in the area of today south-western Germany and German speaking Switzerland. Moreover, R. J. A. Talbert and P. Gautier-Dalché suppose a Carolingian stage in the transmission of the Ancient original, nevertheless E. Albu assumes that the original of Tabula Peutingeriana did not come from Antiquity at all, but later from the Carolingian Renaissance. The most likely candidate for copying or the transmission of the map appears to be a scriptorium of the monastery in Reichenau.

Furthermore, the article focuses on history of the map after Konrad Celtis, who later bequeathed it to Konrad Peutinger in his will, became its first known owner at the beginning of the 16th century. Both these prominent German humanists tried to utilize the map primarily for studying famous past of the Germanic people as well as Beatus Rhenanus. Also for that reason, it was necessary to publish it and at the same time to make it available for a larger group of researchers. The first complete publication of the map is attributed to Markus Welser in 1598. The first modern scholar, who critically studied Tabula Peutingerina, became Konrad Miller, whose edition, coming from 1916, has been appreciated to the present. A digital publication of the map's content has been prepared by R. J. A. Talbert since the end of the 20th century.

Since 1738, the map has been a part of the court library, later the Austrian National Library in Vienna. It is catalogued there in a collection of manuscripts such as *Codex Vindobonensis* 324. In 1863 it was divided into 11 segments for better preservation. Originally, there were 12 of them because in times of copying in the Middle Ages, the first section at its left side did not exist.

Keywords: Tabula Peutingeriana, maps, geography

Translated by Mgr. Hana Ferencová

PhDr. Ivana Koucká
Katedra historie
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Na Hradě 5
771 80 Olomouc
e-mail: ivana.koucka@upol.cz

LOPE DE RUEDA: *LAS ACEITUNAS*

Adriána Koželová

RESUMÉ

Vplyv antickej kultúry je badateľný v rozličných etapách španielskej literatúry. Zaujímavé sú predovšetkým tie, ktoré sú žánrovo na prvý pohľad takmer inkompatibilné. Jedným z príkladov je dielo španielskeho dramatika Lopeho de Rueda *Las aceitunas*, čo je krátka jednoaktovka s prvkami humoru, irónie a zároveň odkazujúca isté morálne posolstvo. Umelecká výpoveď autora púta pozornosť tým, že v istom zmysle odkazuje na bájkku. Podobné dielo, vo svojej čistej forme, nachádzame u Ezopa. V bájke *Dlžník* typickým spôsobom, vlastným autorovi i žánru, poukazuje na nežiaduce ľudské charakterové vlastnosti, pričom aktérmi, ako býva zvykom, nie sú zvieratá. Tento zoomorfný aspekt chýba, čo je zároveň ďalšia viditeľná paralela medzi dielami. Tie nachádzame v rovine jazykovej, stylistickej, výrazovej.

Kľúčové slová: bájka, Ezop, jednoaktovka, Lope de Rueda, paralely

SUMMARY

LOPE DE RUEDA: LAS ACEITUNAS

The influence of Ancient culture is evident in various periods of Spanish literature. Interesting writings are primarily those ones, which are incompatible in a genre at the first sight. One of the examples is a piece of work of the Spanish dramatist Lope de Rueda *Las Aceitunas*, which is a one-act play with traces of humour and irony and in the same time they refer to a certain moral message. The artistic account of the author captivates the attention by the fact that it makes reference to a fable in a certain manner. A similar publication in its pure form may be found at Aesop. In a fable called *The Athenian Debtor*, he points out human vices in a typical way, as regards the author as well as the genre, however main protagonists are not animals as it has become a custom. This zoomorphic aspect is omitted, which is another apparent parallel of both writings. These examples might be found at a linguistic, stylistic and expressional level.

Keywords: fable, Aesop, one-act play, Lope de Rueda, parallels

Translated by Mgr. Hana Ferencová

Mgr. et Mgr. Adriána Koželová, Ph.D.
Inštitút romanistiky
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita
Ul. 17. novembra 1
080 01 Prešov
e-mail: adriana.kozelova@unipo.sk

OVIDIOVY METAMORFÓZY V RENESANČNÍM UMĚNÍ V ČECHÁCH A NA MORAVĚ

Radka Miltová

RESUMÉ

Příspěvek se zabývá problematikou ovidiovské ikonografie v renesančním umění v Čechách a na Moravě. Na několika příkladech ukazuje vliv jednotlivých ilustrovaných vydání Ovidiových *Metamorfóz* (Virgila Solise, Henrika Goltzia, Crispijna de Passe, Antonia Tempesty a dalších). Na základě těchto komparací se snažil na uvedeném omezeném vzorku ukázat, že přesné formální komparace s grafickými cykly, které mohou na první pohled vyvolávat otázku po efektivnosti tohoto přístupu, mají opodstatnění. Teprve stanovení přesného vzoru může posouvat k dalším otázkám: Nejen ke stanovení oblíbenosti jednotlivých grafických cyklů, ale také může být nápomocné při datování uměleckých děl či díky posouzení změn a posunů vůči předloze případným odrazem přání objednavatele.

Klíčová slova: Ovidius, Metamorfózy, renesanční umění, Čechy, Morava

SUMMARY

OID'S *METAMORPHOSES* IN RENAISSANCE ART IN BOHEMIA AND MORAVIA

The paper deals with Ovid's iconography in Renaissance art in Bohemia and Moravia. On several examples, it demonstrates the influence of various illustrated editions of Ovid's *Metamorphoses* (Virgil Solis, Henrik Goltzius, Crispijn de Passe, Antonio Tempesta and the others). On the basis of these comparisons, the study tries to show on the limited sample that precise formal comparisons with graphic cycles, which may arouse the question of effectiveness of such an attitude, have a reason. However, only after determining the accurate sample it may push forward the other inquiries: It can be useful not only for specifying the popularity of individual graphic cycles, but also for dating pieces of art or for a possible reflection of a patron's wish by considering changes and shifts as regards the original model.

Keywords: Ovid, *Metamorphoses*, Renaissance art, Bohemia, Moravia

Translated by Mgr. Hana Ferencová

Mgr. Radka Miltová, Ph.D.
Seminář dějin umění
Filozofická fakulta
Masarykova univerzita
Arne Nováka 1
602 00 Brno
e-mail: miltova@phil.muni.cz

DOMUS AUREA A RENESANČNÍ GROTESKY¹

Barbara Pokorná

RESUMÉ

Zlatý dům byl zapomenut až do konce 15. století, kdy jeho náhodný objev příznačně propojil antiku s renesancí. Fresky, nazvané grottesche, se staly fenoménem ovlivňujícím nejen renesanční umělce, ale celé další generace malířů, sochařů, filozofů a literátů. Zejména Raffaelovi současníci byli z pochopitelných důvodů groteskami natolik okouzleni, že vytvořili řadu unikátních děl, zejména renesančních lodžii, jakými jsou např. Logge di Raffaello, Loggia di Amore e Psiche nebo Loggia Mattei, jejichž prostřednictvím můžeme sledovat přejímání vzorů nástěnných maleb pocházejících z Neronovy doby. Původ grotesek vede až k orientálním kulturám, ale v plné síle se zjevují teprve se Zlatým domem. Již ve starověku zaujaly tyto malby teoretiky umění i filozofy, kteří se stejně jako jejich renesanční následovníci pokoušeli odhalit jejich tajemnou bizarní krásu.

Klíčová slova: Domus Aurea, nástěnná malba, Fabullus, groteska, ornament, monstra, lodžie, Raffael

SUMMARY

DOMUS AUREA AND RENAISSANCE GROTESQUES

The Golden House was forgotten until the end of the 15th century when its accidental discovery typically interconnected Antiquity with the Renaissance period. Frescoes, called grottesche, became a phenomenon that influenced not only Renaissance artists, but also other generations of painters, sculptors, philosophers and writers. Primarily Raphael's contemporaries, were so charmed by grotesques from comprehensible reasons that they made a range of unique pieces of art, especially Renaissance loggias, such as Loggia di Raffaello, Loggia di Amore e Psiche or Loggia Mattei, through which it may be seen adopting new patterns of wall paintings coming from Nero's period. The origin of grotesques is related to oriental cultures, however at full strength they appear with the Golden House only. These paintings already captured theorists of art and philosophers in Ancient times when they tried to reveal their mysterious beauty as well as their Renaissance followers.

Keywords: Domus Aurea, wall painting, Fabullus, grotesque, ornament, monster, loggia, Raphael

Translated by Mgr. Hana Ferencová

PhDr. Barbara Pokorná, Ph.D.
Katedra klasické filologie
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Na Hradě 5
771 80 Olomouc
e-mail: barbara.pokorna@upol.cz

MÉDEIA NA PRAHU NOVOVĚKU – DVĚ PŘÍPADOVÉ STUDIE¹

Irena Radová

RESUMÉ

Médein příběh rezonoval v evropských literaturách především díky popularitě Ovidiova epického a Senekova dramatického díla ve všech dobách, přičemž ani díla raných humanistů nebyla výjimkou. Článek představuje dva různé dobové přístupy ke zmíněné starověké látce – Médeiu ze spisů *De claris mulieribus* Giovanna Boccaccia a *Le Livre de la Cité des Dames* od Christine de Pizan. Třebaže se jedná o díla blízka časově a Christine de Pizan se svým italským předchůdcem nechává přímo inspirovat, jejich ztvárnění osudů kolchidské princezny je diametrálně odlišné.

Klíčová slova: Médeia, Giovanni Boccaccio, *De claris mulieribus*, Christine de Pizan, *Le Livre de la Cité des Dames*

SUMMARY

MEDEA ON THE THRESHOLD OF MODERN TIMES – TWO CASE STUDIES

Medea's story has been resonating in European literature primarily thanks to the popularity of the Ovid's epic and Seneca's dramatic work in all ages, nevertheless writings of early Humanists have not been the exception. The article deals with two different period attitudes towards the mentioned Ancient matter – Medea in works *De claris mulieribus* by Giovanni Boccaccio and *Le Livre de la Cité des Dames* by Christine de Pizan. Although works close in terms of time are concerned and Christine de Pizan is directly inspired by her Italian predecessor, their depicting of a Colchian princess diametrically differs.

Keywords: Medea, Giovanni Boccaccio, *De claris mulieribus*, Christine de Pizan, *Le Livre de la Cité des Dames*

Translated by Mgr. Hana Ferencová

doc. Mgr. Irena Radová, Ph.D.
Ústav klasických studií
Filozofická fakulta
Masarykova univerzita
Arne Nováka 1
602 00 Brno
e-mail: radova@phil.muni.cz

**MATTHAEUS COLLINUS A JEHO SPECIMEN
STUDII AC LABORUM (1557).
EXCERPTOVÉ A MORALIZUJÍCÍ ČTENÍ
ANTICKÝCH TEXTŮ V LITERÁRNÍM POLI
PRAŽSKÉ UNIVERZITY¹**

Lucie Storchová

RESUMÉ

Studie diskutuje způsoby, jak nakládali s antickými texty humanističtí učenci působící v literárním poli pražské univerzity ve druhé polovině 16. a na počátku 17. století. V úvodní části autorka stručně představuje některé z těchto způsobů typických pro český univerzitní humanismus, např. tzv. excerptové čtení, kombinatorní psaní a ediční praxe pro školskou potřebu. V následující části se soustředí na to, jak pracoval s antickými texty Matthaeus Collinus v ojedinele dochovaném rukopisu *Specimen studii ac laborum* (1557), který se kromě excerptového čtení vyznačuje rovněž etickým výkladem v duchu triviálního melanchthonismu. Již v předmluvě k výkladu *Iliady* zmiňuje Collinus některé z navzájem propojených interpretačních rastrů ovlivněných zjednodušeným melanchthonismem, které pak na oba eposy „přikládá“ – první představuje výklad prizmatem boží prozřetelnosti a božího trestu (*locum communis theologicum*), druhý prizmatem individuálních afektů a jejich překonávání etickou prací na sobě samém. Ve výkladu se k nim přidává poslední interpretační rovina – prizmatem společenského řádu, jeho fungování a institucí. Collinova univerzitní čtení ukazují, že spíše než samotná kategorie „antické tradice“ je pro výzkum latinského humanismu přínosné zaměřit se na konkrétní a specificky situované reinterpretace antických pretextů.

Klíčová slova: renesanční humanismus, novolatinská literatura, české země, intertextualita, morální filosofie, Philipp Melanchthon, Homér, Vergilius

SUMMARY

*MATTHAEUS COLLINUS AND HIS SPECIMEN STUDII AC LABORUM (1557).
EXCERPT AND MORALISTIC READING OF ANCIENT TEXTS
IN THE LITERARY FIELD OF THE PRAGUE UNIVERSITY*

The paper diversely discusses how humanistic scholars, who worked in the literary field of the Prague University in the second half of the 16th and at the beginning of the 17th century, treated Ancient texts. In the opening part, the author briefly introduces some of these methods typical for Czech university Humanism, e. g. so-called excerpt reading, combinatorial writing and editorial practise for school requirements. Then, she focuses on how Matthaëus Collinus worked with Ancient texts in his uniquely preserved manuscript *Specimen studii ac laborum* (1557) that is outstanding except for excerpt reading also because of the ethical explanation in a spirit of simplified melanchthonism. In a preface to the explanation of *Iliad*, he already mentions some of mutually connected interpretative ways influenced by simplified melanchthonism, which he shows in a relation to both epic poems. The first one is presented from the point of view of the divine providence and punishment (*locum communis theologicum*) and the second one is related to individual passions and their overcoming by the ethical work on oneself. Furthermore, the paper provides another interpretation – according to social order, its working and institutions. Collinus' university reading demonstrates that rather than a category of "Ancient traditions" itself, it is useful to aim to concrete and specifically situated reinterpretations of Ancient pre-texts for the research of Latin Humanism.

Keywords: Renaissance humanism, Neo-Latin literature, Czech Lands, intertextuality, moral philosophy, Philipp Melanchthon, Homer, Vergil

Translated by Mgr. Hana Ferencová

Mgr. Lucie Storchová, Ph.D.
Filosofický ústav
Akademie věd České republiky
Jilská 1
110 00 Praha 1
e-mail: storchova_lucie@yahoo.com

LÚKIÁNOS A ITALSKÁ LITERATURA 15.–16. STOLETÍ

Jiří Špička

RESUMÉ

Článek pojednává o vlivu Lúkiána na tvorbu italských autorů v období humanismu a renesance (15.–16. století). Jakmile se díky výuce řečtiny v Itálii začala šířit znalost Lúkiánových dialogů, spisovatelé významní (Alberti, Pontano, Boiardo), i méně významní (Vegio, Rorario, Collenuccio, Valagussa) začali používat Lúkiánovy formy a motivy ve svých dílech. Od Lúkiána přebírali ve formální rovině zejm. formu živého, bezprostředního, polodramatického dialogu, skečovitý děj, umístění do fantastických krajů (podsvětí, Olymp), míšení lidských a božských postav, v rovině obsahové a stylové se pokusili napodobit sžíravou satiru vedenou z pozic definovatelných jako kýnické, stoické či asketické, a vyrovnali se Lúkiánově odvaze dotknout se do značné míry tabuizovaných témat, což je vidno především na bezskrupulózní kritice církevních nešvarů a náboženských rituálů u Albertiho a Pontana. Přesto má naprostá většina nově vzniklých děl jiného ducha než Lúkiánovy dialogy, neboť přidává k Lúkiánově poetice moralizování a alegorické postupy.

Klíčová slova: Lúkiános, humanismus, Alberti, Pontano, Vegio, Rorario, Valagussa, Collenuccio, Boiardo

SUMMARY

LUCIAN AND ITALIAN LITERATURE IN THE 15TH AND 16TH CENTURY

The article deals with the influence of Lucian on works of Italian authors in the period of Humanism and Renaissance (15th–16th century). As soon as the knowledge of Lucian's dialogues began to spread in Italy thanks to teaching of the Greek language, known (Alberti, Pontano, Boiardo) and less known writers (Vegio, Rorario, Collenuccio, Valagussa) started to use Lucian's forms and motifs in their works. As regards formal aspects, they adopted especially a form of a vivid, natural and semi-dramatic dialogue, a sketch story, a setting in imaginary regions (the underworld and Olympus), mixing of human and divine figures from Lucian; and as for a content and a style, they tried to imitate a biting satire reversed from positions which can be defined as Cynic, stoic or ascetic, and they kept pace with Lucian's courage to touch somewhat taboo issues that may be apparent in the unscrupulous critique of clergy's vices and religious habits at Alberti and Pontano. Despite this, the majority of newly written works has a different spirit than Lucian's dialogues because it supplements Lucian's poetics by moralising and allegorical approach.

Keywords: Lucian, Humanism, Alberti, Pontano, Vegio, Rorario, Valagussa, Collenuccio, Boiardo

Translated by Mgr. Hana Ferencová

doc. Mgr. Jiří Špička, Ph.D.
Katedra romanistiky
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 10
779 81 Olomouc
e-mail: jiri.spicka@upol.cz

MOMENTY OSUDOVÉ VOLBY A SYSTÉMY ROVNOVÁHY VE VIZUÁLNÍCH PROGRAMECH RANÉHO NOVOVĚKU

Pavel Waisser

RESUMÉ

Vizuální alegorické ikonografické programy raného novověku jsou téměř bez výjimky svázány s převážně antickými literárními a divadelními topoi. Jejich vývoj souvisí s vývojem systému ctností a neřestí, s nimiž jsou literární prameny provázány. V raném novověku často konvenují se sférou tzv. morální filozofie, mnemotiky a emblematiky. Již ve 14. století vytyčil tomuto proudu základní mantinely Francesco Petrarca. V 16. století se nabízejí jména jako Erasmus Rotterdamský, Ludvík Vives, Sebastian Brant, ale i osobnosti spjaté s reformací (Martin Luther, Filip Melancton, Justus Lipsius aj.). Ikonografické programy mají často didaktickou podstatu a souvisí s prostředím humanisticky orientovaných škol a šlechtických dvorů. Jejich důležitým konstrukčním bodem jsou jakési momenty neuralgické volby či rozhodnutí, potažmo aspekty udržení stability či rovnováhy (souvisí s neoostoickou filozofií). Jmenujme symbol pythagorejského Y, z něj vycházející alegorii *Hercules in bivio*, alegorii životní cesty zvané *Tabula cebetis* či teologickou alegorii Zákona a Milosti vystavenou na principu biblické typologie. Tyto motivy se prostupují s niternou rovinou ideologie křesťanského rytířství, vycházející primárně z listu sv. Pavla Efezským. Ctnostná cesta bývá vždy těžší, ale na jejím konci čeká Blaženost, snazší cesta, často provázená Fortunou, vede k zatracení. Postava Fortuny tudíž vystupuje jako jeden z elementů, s nimiž se ctnosti či osoby zastupující ctnosti potýkají (Herkules jako *virtus generalis* aj.), v protipólu stojí postavy, jež se nechaly Štěštěnou a potěšením svěst na scestí (např. Paris, který podal zlaté jablko Venuši). Příběhy jsou z literárních pramenů přepracovávány do divadelních scénářů. Z pouličních představení se potom jejich základní rysy dostávají do lidové slovesnosti a jsou dodnes rozpoznatelné v pohádkových mýtech. Dešifrovat je ale můžeme i ve výtvarných konceptech, jež se nám do dnešní doby dochovaly, příkladem budiž sgrafita z 16. století v Jihlavě, Telči a Velkém Meziříčí nebo výzdoba rytířských sálů zámku v Pardubicích.

Klíčová slova: ikonografie, koncepty, renesance, humanismus, 16. století, rozcestí, ctnosti, neřesti

SUMMARY

MOMENTS OF THE FATAL CHOICE AND SYSTEMS OF BALANCE IN VISUAL PROGRAMMES OF EARLY MODERN PERIOD

Almost all visual allegorical iconographical programmes of early modern period are connected with Ancient literary and theatre topoi. Their development is related to the development of systems of virtues and vices that are closely interconnected with literary sources. In early modern period they frequently correspond to the area of so-called moral philosophy, mnemonics and emblematics. As early as in the 14th century Francesco Petrarca specified basic limits of this trend. In the 16th century names such as Erasmus of Rotterdam, Juan Luis Vives and Sebastian Brant are necessary to mention as well as personalities connected with reformation (Martin Luther, Filip Melanchton, Justus Lipsius etc.). Iconographical programmes have often a didactical foundation and are related to humanistically oriented schools and aristocratic courts. The important point of their structure are moments of the neuralgic choice or decision, alternatively aspects necessary to maintain balance (in a relation to neo-stoic philosophy). In this context it may be mentioned the Pythagorean Y and the allegory *Hercules in bivio* that comes out from it, then the allegory of the way of life called *Tabula cebetis* or the theological allegory of the Law and the Grace built on a principle of a biblical typology. These motifs pervade the ideology of Christian knighthood based predominantly on the Epistle to the Ephesians written by Saint Paul. The virtuous way used to be more difficult but is ended by bliss; the easier way, which is often accompanied by Fortune, leads to condemnation. That is why the figure of Fortune performs one of the elements which virtues or figures representing virtues deal with (*Hercules* such as *virtus generalis* etc.). The antipole is represented by characters that are led astray by Fortune and pleasure (e. g. Paris, who gave Venus a golden apple). Stories are rewritten from literary sources into theatre scripts. After that, their basic features pass from street performances into oral traditions and may be recognized in fairy tale myths to the present. It is possible to discover them also in concepts of fine art preserved until nowadays, for instance sgraffiti from the 16th century in Jihlava, Telč, Velké Meziříčí or decorations of Knight Halls in Pardubice castle.

Keywords: Iconography, concepts, Renaissance, humanism, 16th century, crossroads, virtues, vices

Translated by Mgr. Hana Ferencová

Mgr. Pavel Waisser, Ph.D.
Katedra dějin umění
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Univerzitní 3
771 80 Olomouc
e-mail: PavelWaisser@seznam.cz

THE AUTHORS AND SUMMARIES

Mgr. Iva Adámková, Ph.D.

Mgr. Iva Adámková, Ph.D. graduated in Classical Philology, History and History of Art at the Faculty of Arts of Masaryk University where she also studied her doctoral studies. She works as a research assistant in the Centre for Patristic, Medieval and Renaissance Texts of Sts Cyril and Methodius Faculty of Theology, Palacký University in Olomouc and at the Institute for Greek and Latin Studies of the Faculty of Arts, Charles University in Prague (the section Latin Medieval Studies) and lastly, she cooperates with the Department of Art History of Masaryk University in Brno. She is primarily focused on the medieval period (*Suger, Spisy o Saint-Denis*, Praha 2006 – the award of Libellus Primus for the first fruit of young researchers in humanistic and social sciences), encyclopaedic literature (Isidore of Seville) and early Christian Latin literature (early Christian martyr writings).

*The Ancient Ekfrasis and Renaissance Art.
About the Relationship between Text and Image*

The paper deals with the relationship between Ancient pieces of writing that are connected with ekfrasis description of Ancient works and Renaissance images that were inspired by them. The main attention is aimed at the reflection of the Greek text *Eikones* by Philostratus the Elder.

Prof. PhDr. Jan Bažant, CSc.

The author focuses on Antique traditions in Czech culture. He is the head of the Antique Department of the Institute for Classical studies, at the Institute of Philosophy of the Academy of Sciences of the Czech Republic. He is the external member of the Department of Classical Archaeology and Theatre Studies at the Faculty of Arts of the Charles University. He gives lectures at Collegium Hieronymi Pragensis and the Architectural Institute in Prague.

Dante, Raphael, Michelangelo and Villa Star in Prague

The article deals with the iconography of stucco reliefs on the ceiling of villa Star in Prague in 1556–1562.

Mgr. Erika Brodňanská, Ph.D.

Erika Brodňanská is an assistant professor at the Institute of Romance Philology, at the Faculty of Arts of the University of Presov in Presov. She teaches the Greek and Latin language, especially for archivists, with the focus on the Antique civilisation. She primarily occupies herself with the Greek patristic literature and selected problems of the Antique metrics.

*Mythological Elements in the Epic of Valentinus Ecchius
Vita divi Pauli Eremitae*

The paper aims to reveal the problems of mythological allusions that appear in the short epic *Vita divi Pauli Eremitae* written by the humanistic scholar Valentinus Ecchius. It shows their meaning and function, which they fulfil in the text, despite being considered only the conventional symbols.

Mgr. Petr Čehovský, Ph.D.

Mgr. Petr Čehovský, Ph.D. is an assistant professor at the Department of Art of the Philosophical Faculty of the Palacký University in Olomouc. He teaches courses aimed at history of Czech and Central European art and architecture in the Romanesque period, Gothics and early Renaissance. Scientifically, he specializes in Central European late Gothic architecture and stone sculpture decorations; furthermore, he deals with Central European and Italian architecture.

*The Reception of Antique-Style Forms
in Early Modern Architectural Sculpture in Moravia*

The article is aimed at the analysis of selected architectural sculptures in Moravia in years 1490–1550. The author especially focuses on the importance of a patron for a final form of a piece of art.

On the basis of the analysis of chosen pieces of art, the author demonstrates pluralism of styles in a stone decoration of the architecture; the emphasis is put on political and culturally historical situation in Moravia in the period of early Renaissance.

Prof. dr. Wilken Engelbrecht

Wilken Engelbrecht studied Classical Philology and Medievalistics at the universities of Utrecht and Amsterdam. He defended his Ph.D. on a Latin medieval school commentary on Ovid in Utrecht in 2003, habilitated on the development of medieval school curriculum in Olomouc in 2005 and was named a full professor in Olomouc in 2012. In the nineties of the 20th century he built up Dutch studies at Bratislava and Olomouc, since 2011 he is functioning as external professor also in Polish Lublin. For all his activities and scientific work he was named on 6 September 2012 Officer of the Order of Orange-Nassau by H. M. Queen Beatrix.

Jason or Gedeon as Inspiration for the Golden Fleece?

The Order of the Golden Fleece, established in 1430, has been thematically connected with Jason and the mythical Golden Fleece (the jewel of the order neck chain) as well as with the fleece of the biblical judge Gideon (statutes from 1431). The article gives an insight into how both interpretations came into existence.

Mgr. Michal Habaj, Ph.D.

Michal Habaj is employed as an assistant professor at the Faculty of Arts of the University of Ss. Cyril and Methodius in Trnava. He gives lectures on Prehistory and Ancient history and focuses on the reflection of Antiquity and its values in European history.

The Question of the Herodotus' Authenticity in Humanistic Europe

This paper examines the question of humanists' approach to the authenticity of Herodotus as a historian. It is focused on the way of his work's acceptance. It also looks at the factors, which played an important role of the acceptance, and the question asking about the necessity of defending this Greek historian against the humanistic critique or just the Ancient tradition.

Mgr. Tomáš Havelka, Ph.D.

Tomáš Havelka is employed as an editor of Czech collected works of Comenius at the Department for Comenius studies at the Institute of the Academy of Sciences of the Czech Republic and leads courses of old Czech literature at the Faculty of Education of Charles University in Prague. He is primarily focused on early modern Czech literature of this period.

Traces of Antiquity in Czech Renaissance Postilography

The article is focused on the approach of authors of Czech 16th century postils of various confessions towards the using of ancient passages. The aim has been to verify how each author reflects recommended process of spreading the Good word of his church. The following postils have been examined: Catholic (Tomáš Bavorovský), Brethren (Jan Kapita, Ondřej Štefan), Lutheran (Martin Philadelph Zámrský; Jan Achilles Berounský). The research has confirmed that brethren preachers and also the Catholic T. Bavorovský omit ancient passages, however Lutheran authors use the ancient inheritance in their writings the most.

Mgr. Ondřej Jakubec, Ph.D.

Mgr. Ondřej Jakubec, Ph.D. is the assistant professor and head of the Department of Art History of the Masaryk University in Brno. He focuses on Renaissance architecture and art in Czech lands, especially in a relation to aspects of confessionalisation.

Livy's Historiae and Ovid's Poesiae in Late Renaissance Decoration of Rosenberg Villa Kratochvíle

The paper deals with the analysis of decorations of the Rosenberg hunting villa Kratochvíle near Netolice. Two main lines may be found in a decorative programme – the poetic one based on natural motifs and especially Ovid's fables; and the historical one, which finds inspiration in biblical and also Livy's stories. Such a composition corresponds to two fundamental iconographical trends of early modern period and at the same time is related to a presentation of a ruler's authority and virtues of the patron William of Rosenberg, but also to expected virtues as well as fertility of his last wife Polyxena of Pernstein.

PhDr. Jan Janoušek, Ph.D.

The author is a classical philologist who deals with the ancient literature. He is employed at the Department of Classical Philology, at the Philosophical Faculty of the Palacký University.

The Renaissance Reception of the Apuleius' Metamorphoses

The article deals with the Renaissance reception of Apuleius' Metamorphoses. The attention is paid to their allegorical interpretation, exegesis, interpretation and paraphrase in literature (Boccaccio).

Mgr. Katarína Karabová, Ph.D.

The author works at the Department of Classical Languages at the Trnava University, where she focuses on teaching of normative Latin, metrics and history of Roman literature. She also leads translation courses of Ancient poets and historiographers. In recent years she concerns herself in her research with patristic literature and neo-Latin writings and especially the production of the Trnava University as well as Baroque literature.

Comitas, Veracitas, Urbanitasque – Three Pillars of Human Communication and their Modification in Neo-Latin Literature

This paper deals with a definition of three homiletic virtues in social communication – comitas, veracitas, urbanitas with intentions how especially Ancient and medieval writers already defined them. It also examines possible shifts in perception of these terms in neo-Latin writings on a concrete example of a school dissertation from 1642 which was presented by Petr Zolnay at the grammar school in Ružomberok.

Mgr. Petr Kindlmann

Mgr. Petr Kindlmann graduated in History at the Institute of History of the Faculty of Philosophy of the University of South Bohemia in České Budějovice. Since 2012 he has been working as an editor at the National

Heritage Institute in Prague. He concerns himself with profane iconography and humanistic writings primarily at the court of last Rosenbergs.

Festivities of Bacchus in Renaissance Culture

A comic god of wine and drunkenness Bacchus poured wine during imperial, aristocratic and city festivities. Bacchus became means of cultural travesty when he contributed to the hierarchical substitution of estates. Low-born played at judicial proceedings of their lords. On the contrary, nobles drank to be able to join Bacchus' followers. The paper outlines processions with Bacchus, which were organized in Třeboň, Jindřichův Hradec and Wassburg. The image of Bacchus is depicted through drinking songs, moralistic sermons and diaries, which are also complemented by paintings on castle walls and decorated cups.

Mgr. Marcel Koman

Marcel Koman is a student of Literature Comparistics at the Masaryk University in Brno. He focuses on art theory, especially drama, axiology and the influence of social and political aspects on literature.

Convergence and Divergence of Ancient Roman and Renaissance Drama

This paper focuses on a comparison of Ancient Roman drama and Renaissance theatre, specifically commedia erudita. The aim of this article will be discussed on the basis of *Aulularia* by Plautus and *La Cassaria* by Ariosto. However, except for drama, another aspects of theatre production, which both writers had to respect, will be taken into account.

PhDr. Klára Komorová, Ph.D.

The author graduated in Latin and German at the Faculty of Arts of the Komenský University in Bratislava. After finishing studies since 1975, she has worked in the Matica Slovenská, respectively since 2000 in the Slovak National Library in Martin. She focuses on old prints, especially prints of the 16th and 17th century. She is a writer and a co-writer of various 16th century print catalogues, which have been preserved in the Slovak area,

then articles about old prints and historical libraries. She is the author of a monograph about a private library of a prominent Polish aristocrat Melchior Krupek (ca. 1490–1580) *Knižnica významného polského šľachtica a bibliofila Melchiora Krupeka* (Praha 2002) and the bishop of Nitra Zachariáš Mošovský (1542–1587) *Knižnica Zachariáša Mošovského* (Martin 2009). She is also the co-author of a representative publication *Klenoty knižnej kultúry* (Martin 2010).

*Ancient Books in the Private Library of the Bishop Zachariáš Mošovský
(1542–1587)*

Z. Mošovský belonged to prominent humanistic scholars in Hungary in the 16th century where he had important political and ecclesiastical positions. He collected up to 900 titles into his library, where were various codices and prints of the 15th and 16th century. After his death, the inheritance inventory was made and a library's reconstruction has been created on this basis. Books from the library have been scattered into many institutional and private collections. The library included a lot of Ancient literature and this paper concentrates on the evaluation of this part.

PhDr. Ivana Koucká

Tabula Peutingeriana and its History from Antiquity to the Present

The article deals with the unique map, Tabula Peutingeriana, called after the German humanist Konrad Peutinger, who owned it since 1508. After basic characteristics of the map, it focuses on its Ancient original and analyses opinions of modern scholars on causes of its creation and a date of its origin. It ranges around the 4th–5th century. Two main reasons for the origin of the Ancient original are either propagandistic goals or the map might serve such as a practical tool for travellers. A medieval copy of the Ancient original is usually dated by scholars around the year 1200 on the basis of paleographic analysis, because names of places are written in the Carolingian majuscule. The copy of the map was most likely made in a scriptorium of the monastery in Reichenau. In last years, the idea of the Carolingian transmission of the Ancient original or what is more, the view that Tabula Peutingeriana is the copy of the map from the Carolingian Renaissance, is promoted.

The next part concentrates on history of the map in the period of Humanism, when it was utilized by its first owner Konrad Celtis but later also by Konrad Peutinger and Beatus Rhenanus for studying famous past of the Germanic people. It follows the gradual publishing, from the first edition of the whole map by Markus Welser, through the critical modern edition of Konrad Miller, to the digital publication of its content by Richard J. A. Talbert. Since 1738 the map has been in Vienna and in 1863 it was divided into 11 segments for better preservation. Nowadays, the map may be found in the National Library in Vienna where is catalogued in a collection of manuscripts such as *Codex Vindobonensis 324*.

Mgr. et Mgr. Adriána Koželová, Ph.D.

Adriána Koželová is a research assistant at the Institute of Romance Philology at the Faculty of Arts of the Prešov University. She teaches the Spanish language for Romance students and courses aimed at interpretation and translation. She occupies herself with theoretical aspects of an artistic and professional translation as well as a practical translation.

Lope de Rueda: Las Aceitunas

The study focuses on parallels between two pieces of writings of a Spanish dramatist Lope de Rueda and Aesop, which differ in a genre and a period. The author uses elements of a fable in a one-act play and applies them in the same manner that is characteristic for fables. Another similarities may be found at a stylistic level. The interesting fact is a moral message, typical for fables, which is also present in the analysed one-act play.

Mgr. Radka Miltová, Ph.D.

She graduated in the Department of Art History of the Faculty of Arts of the Masaryk University where she currently works such as an assistant professor. She focuses on early modern art history, especially on profane iconography in early modern art.

Ovid's Metamorphoses in Renaissance Art in Bohemia and Moravia

Stories of Ovid's *Metamorphoses* have become one of key sources of early modern profane iconography and also met with a large response in the Czech and Moravian Renaissance art. Painted coffered ceilings, wall paintings and also relief decorations were formally grounded on influential period illustrations of Ovid's prints. Taking into account the most available sources for our art, it is possible to name graphic series of Virgil Solis, Henrik Goltzius, Crispijn de Passe, Antonio Tempesta, which were frequently regarded by artists and patrons. The paper aims not only to introduce these formal relations, but also to emphasise the fact that determining the exact original model may be useful for dating pieces of art or for a possible reflection of a patron's wish by considering changes and shifts as regards the original model.

PhDr. Barbara Pokorná, Ph.D.

The author teaches Latin syntax and history of Ancient art at the Department of Classical Philology at the Philosophical Faculty of the Palacký University in Olomouc. She has been focused on reception of Ancient culture in European art for a long time.

Domus Aurea and Renaissance Grotesques

This paper tries to demonstrate obvious adopting new patterns of wall paintings in the Nero's Golden House by Renaissance artists, who were in Rome in the days of its discovery to participate in decorating the Sistine Chapel. Raphael, Ghirlandaio, Michelangelo, Pinturicchio and the others entered into underground to see paintings of unknown Famulus, who was the main painter of frescoes preserved in the Golden House. Frescoes were called *grotesque* because a place of their discovery genuinely resembled grottos. One of favourite architectural styles, where grotesques were used, were Renaissance loggias, of which the Raphael's *la loggia* is the most prominent one.

The closing part is focused on the explanation of a term grotesque, which has been examined not only by art theorists, but its complexity and bizarreness has also captivated writers and philosophers.

doc. Mgr. Irena Radová, Ph.D.

The author of this article gives lectures on Ancient literature at the Department of Classical Studies of the Faculty of Arts of the Masaryk University. She primarily focuses on these topics: the epic poetry of the Silver Age in the Roman literature and Hellenistic Greek literature; the rationalistic exegesis of myths in Antiquity.

Medea on the Threshold of Modern Times – Two Case Studies

The article presents Medea, a Colchian princess, a witch and a murderer of her children, as it was written about her in works *De claris mulieribus* by Giovanni Boccaccio and *Le Livre de la Cité des Dames* by Christine de Pizan.

Mgr. Lucie Storchová, Ph.D.

Lucie Storchová works such as research assistant at the Institute of Philosophy of the Academy of Sciences of the Czech Republic and gives lectures on anthropological history at the Faculty of Humanities of the Charles University in Prague. She is the author of several books on Renaissance Humanism, early modern literature and the theory and history.

*Matthaeus Collinus and his Specimen studii ac laborum (1557).
Excerpt and Moralistic Reading of Ancient Texts in the Literary Field
of the Prague University*

The paper diversely discusses how humanistic scholars, who worked in the literary field of the Prague University in the second half of the 16th century, treated Ancient texts. In the opening part, the author briefly introduces some of them, primarily so-called excerpt reading and combinatorial writing. Then, she focuses on how Matthaeus Collinus worked with a text of Iliad and Odyssey in his manuscript *Specimen studii ac laborum* (1557); except for the emphasis on excerpts, the outstanding feature of Collinus' university reading is a morally philosophical interpretation in a spirit of simplified melanchthonism.

doc. Mgr. Jiří Špička, Ph.D.

Jiří Špička gives lectures on Italian literature and is a guarantor of Italian Philology at the Department of Romance Languages at the Philosophical Faculty of the Palacký University. He primarily focuses on Italian literature of the 14th century, especially works of Francesco Petrarca and recently also the Boccaccio's *Decameron* and forms of a medieval dialogue.

Lucian and Italian Literature in the 15th and 16th Century

Teaching of the Greek language at Italian schools and first codices of Lucian's works and translations. L. B. Alberti and his original processing of Lucian's dialogues, influencing of his later reception. Other authors who use Lucian's poetics in their dialogues and proses; Lucian in a theatre; a character of Lucian's reception.

Mgr. Pavel Waisser, Ph.D.

Pavel Waisser studied a Master's programme at the Department of Arts at the Philosophical Faculty of the Palacký University in Olomouc in years 1998–2004 (Master's thesis: Sgraffiti Decorations on Castle Facades in Litomyšl), where he also graduated in a doctoral programme in years 2004–2011 (Doctoral thesis: Renaissance figural Sgraffito on front Facades of the Moravian town houses). Since January 2007, he has participated in the project *Moravia and the World: Art in the open multicultural space* at the Department of Arts at the Philosophical Faculty of the Palacký University in Olomouc, since 2012 he has been employed at the same place such as an assistant professor. Professionally, he especially focuses on Renaissance art and culture in a broader context, his narrow specialization are decorative surfaces of architecture (sgraffito, stucco, wall painting) and graphics with the emphasis on conceptual thinking in early modern period and technical and craft aspects.

*Moments of the Fatal Choice and Systems of Balance
in Visual Programmes of Early Modern Period*

Ancient and theological literary sources are largely reflected in visual allegorical programmes of early modern period. The same may be also applied to fine arts and theatre culture. The core consists of systems of virtues and vices which are usually complemented by corresponding exempla. In their centre there is mostly an individual, who decides between the lure of vices at heart and a way of vices in significant life events. Such a basic paradigm follows a line of stoic and moral philosophy represented the best by mnemonic and emblematic books in early modern period. The paper primarily deals with a principle of the fatal decision or choice determining a human way of life (Pythagorean Y, Hercules at a crossroads, *Tabula cebetis*, Law and Grace) and allegorical elements (positive as well as negative) that accompany the choice (Fortune, Vices).

Translated by Mgr. Hana Ferencová

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Publikace vznikla v rámci projektu Centrum pro práci s renesančními texty-
CZ.1.07/2.3.00/20.0026. Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky.